

I. 1374
1374

B. 261

Noore rahwa juttu tuba

esimene õhtu

Õpetlikud kõned

ja naljakad

Ennemuistsed jutud.

Kirjutanud J. W. *de*

1891.

Narvas trükitud

A. Grigorjevi päriate trüki kojas.

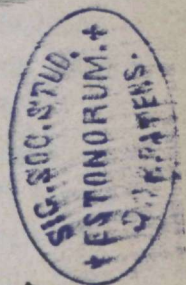
Noore rahwa juttu tuba

Esimene õhtu
Õpetlikud kõned
ja naljakad
Ennemüistsed jutud

Kirja pannud J. Wolde.

Narvas trükitud
A. Grigorjewi päriate trüki kojas.

ENSV TA
Kirjandusmuuseumi
Arhiivraamatukogu

43010

Kes on truu ja õige sõber?

Mis on 15. ühe wastu.

Hreekamaal elas üks rikkas kaupmees, kellel üks ainukene poeg oli. Tema armastas väga oma poega, kaswatas teda hoolega ja lasi heaste koolitada, sest tema ei waatanud mitte kulude peale waid tahtis et pojast aga üks tark ja õiglane mees saaks.

Kui poeg mehe ealiseks oli saanud, saatis isa teda reisima, kus ta omale haridust juure wõiks koguda ja tundmistes täiemaks saada. Kui poeg ennast reisi-
misele oli walmis pannud, kutsus isa teda oma juure ja ütles: „Minu poeg, ära unusta mitte ära, et siin elus kõige ülemaks waranduseks arwatakse üht sõbra. Raha ja kõik oma wara wõime õnnetuse läbi kautada, auu ja head nime rööwivad ja roojastawad kadedad inimesed, kes kadetuse pärast ei falli, et ligimise käsi peaks heaste käima ehk tema auu ja nimi kiidetakse ja

felle pärast püüjavad temalt röövida. Üht head sõpra ei või meilt keegi riisuda, vaid aga üksnes surm. Kui sina oma reisi peal üht truuvi ja ustawa sõpra oled leidnud, siis oled sina üht kõige suuremat maapealset warandust leidnud, kelle kasu ära arvamata ja mõtlemata saab olema. Mina soovin et sina pead reisimise läbi maailma tundma õppima, sest reisimine annab ruttemine tundmist ja teadmist, kui igapäevane kodune elu. Kuida rohkem ilma rahvast tundma õppitakse, seda mõistlikumalt, kasulikumalt nendega ümber käidakse. Sest maailm on nõnda kui raamat, kellest mõistlik lugeja kõik võib õppida, mis temale tarvis on, kui tema tähele paneb. Katsu oma reisi peal, kui sull võimalik saab olema, üht head ja õiget sõpra leida ja ära waata mitte waewa peale, sest niisugune on kallim kui raha.

Armas poeg, ära unusta minu õpetuse sõnu, sest aeg tuleb kus sinul neid väga tarvis on! Warsti võib ka see tund tulla, kus ma siit ilmast ära lähen, kust enam keegi tagasi ei või tulla. Maailmas on küll ilusad hiilgavad asjad, mis aga ühe hea sõpra vastu midagi ei ole arvata". Poeg pani oma isa õpetuse sõnad kõik hoolega tähele ja reisis võerale maale, mis ifamaalt mitte väga kaugel ei olnud. Natukesel aja pärast tuli tema suure rõemuga tagasi, mis isa väga imeks pani.

Kui tema isa juure tuli, küsis isa tema käest: Ma käskisin sind maailma tundma õppida, omale head sõpra otsida ja kasulikuid asju tähele panna; miks-pärast tulid sina nii ruttu tagasi? Siis vastas poeg isale: Sina käskisid ja mind selle peale wälja menna, et ma omale Üht head sõpra pidin otsima, aga waata, ma olen neid wiistõistkümmend leidnud, kellest, ma julgeste wõin ütleda, et nemad õiged ja kallid sõprad onwad. „Mina kardan, ütles isa, sa oled ehk ära unustanud, mis Persia tark ütleb: Ära kiida mitte enne oma sõpra, enne kui sa teda oled läbi proowinud, kas tema kaa tõeste sinu sõber on.“ Üks hea sõber on arwaste leida ja need kes seda nime kannawad, on wale sõprad. Nemad teewad kui joodikud, kes oma klaasid rõemuga käes hoijawad, kui seal midagi weel sees on, on aja juba tühjaks saanud! Siis wiskawad neid kõrwale ja lõhuwad ära. Mina kardan, et need sinu sõprad sinuga niisamate teewad, kui sinust midagi kasu neile enam ei ole, ehk neile midagi pakuda ei wõi.“ „Minu isa,“ ütles noor-mees, sinu kartus on juusna ilma aegu, need, keda mina oma sõpradeks pian, on kõik õiglaised sõprad, nemad ei saakswad mind ilmaiski äraunustuma ega õnnetuse sees mind ärasalgama, kui mull kaa õnnetus piaks juhtuma“.

„Mina olen juba künstlühmend aastat wanaks saanud ja olen head ja kurja näinud, ütles isa, kaa pallju inimisi tundma õppinud, aga nende seas ühe ainukesse sõpra leidnud, kes ka seal samas linnas elab, kus sinu 15 sõpra elavad. Selle pärast ei usu mina mitte, et sina nii lühikesse aiaga omale nii pallju sõpru wõisid leida, kes täieste sõprad onwad. Meie wõime nendega katse proowi teha, siis saame näha mis sugused sõprad nemad onwad. Sööma laua taga on küll pallju sõpru, aga häda ajal ei ole ainukest leida, siis on kõik sõprus kadunud ja abi ei ole oota. Isa ja poeg reisiswad siis senna, linna, kus poja kiidetud sõprad elaswad, ja jäiwad ühte halwa trahterisse ööseks. Seal wõttis isa ühe lamba, tappas seda ära ja pani ühe kotti sisse, pani seda oma poja õlade peale, saatis teda oma sõprade juure ja õpetas weel pealegi kuidas ta pidi rääkima—ja poeg läks. Kui ta esimese sõpra ukse ette astus, koputas tema taskest: üks tehti lahti ja tema ütles: „Armas sõber, minule on suur õnnetus juhtunud! Mina juhtusin ühe kuningliku ammetnikuga kogemata tülisse, wõtsime sõja riistad kätte ja mina trehwasin ja surmasin sellega oma wastalise. Nüüd on mull suur kartus kohtu pärast ja selle eest tuln ma sinu majasse warju otsima, panin teda kotti sisse ja tõin seie. Ma palun sind meie sõpruse ja tutwuse pärast seda kotti nii kaua omas majas

warjul pidada, kunni ma oma isamaa rajale jõuan, et kohtud ja taga ajajad mind kätte ei saaks.

Sõber tegi paha fortsutanud näu ja ütles: „Kas sina kaa seda tead, minu maja on liig weikene juba elawatele, kuidas oleks siis siin weel ruumi furnutele? Sinu kuri töö ei wõi warjule jääda, see pärast et sinu ja minu sõbrus igale ühele juba tutaw on ja sellepärast minu juurest hakatakse taga otsima. Mis see sulle aitaks, kui sa mind kaa oma õnnetuse sisse tõmmad? See ainukene ja hea teenistus, mis ma sulle wõin teha, on see, et mina sinu kurja tegu salaja pian ja kellelegi ei räägi. Nuttu mene minu mgjast wällja, wõtta oma suruu kaasa ja katsu et minu silmad enam sind ei näe.“ Nõnda lükkas ta teda uksest wällja, ja pani siis jälle ukse lukku. Noorel mehel käis niisugune sõbrus läbi südame, temale tuliwad isa õpetuse sõnad meele ja ta tahtis juba isa juure tagasi menna, aga ta ütles: Dots, ma lähen ja katsun kaa omad tõised sõprad läbi, küll mõni nendest mind ika wastu wõttab. Tema läks tõise juure, aga see saatis teda kurja nimega tagasi. Siis kolmandama ja wiimaks kõige nende järgmiste juure, kunni wiimasest saadik.

Wiimane ei lastenud teda rääkidagi, waid kihutas tuast wällja. Müüd tuli noormes kurwalt oma isa juure tagasi ja juttustas temale kõik, kuidas sõprad temaga

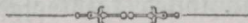
teinud. Kui isa seda kuulis, küsis ta poja käest: Kas sina nüüd saad aru, kui palju võib inimeste peale loota? Kui sugust kasu näitab nüüd nende sõprus kelle peale ja lootasid? Nemad on kõik sind maha jätnud, hädas need on wale sõprad, need on kui pilwed kellel wihma ei ole ja puud, kes willja ei kannu. Waata, nüüd tahan mina sulle näitada, mis wähe on sinu sõprade ja minu sõprade wahel. Nemad läksiwad siis selle sõpra majasse, keda isa kui aiuuke ja tõisine sõber kiitis olema. Siin jutustasiwad nemad pettetud õnnetusest, mis pojale pidanud juhtunud olema. Snnelik pääw, hüüdis mees, millal mull võimalik on oma sõprale midagi head teha. Mina tahan kohe muretseda kuidas sinu poeg taga kiisamise eest võib ära peaseda ja warjul olla. See häda oht ei ole mitte wäga suur, sinu poeg võib weel täna õesse maale minu mõisa peale sõita, kust teda keegi kätte ei saa, kui asi koh- tude läbi on awalikuks saanud, et õnnetuma surm mitte kurja nõu, waid wastastiku wõitlemise läbi on tulnud." Isa tänas oma sõpra, tema ustawa osawõtmiise ja abi eest—ja jutustas kohe, et se mitte juhtunud asi ei ole, waid aga katse töö, misga tema oma pojale tahtis näidata, kui suur wähe on ühe truu- ja ühe wale sõpra wahel, et poeg sellest midagi võiks õppida, mis temal tarwis on.

1. Mull kõige parem sõber taewas,
Kõik inimesed heitlikud.
Küll wähe trundust ilma waewas
Saab wendest wällja näidatud.
Sest ika ütlen kindlasti weel,
Mu parem sõber ülewal.

2. Maailma sõprus nõnda kõigub,
Kui tuule käes üks pilliroog.
Siis sõpra arm end ärapeidab,
Kui langeb su peal hädahoog.
Küll kõwa kallju Jeesu arm
Meil jääb, ehk tulgu peale surm.

3. Ilm oma armastust sell'näitab,
Kes kõige enam kasu toob.
Ja kes ta tahtmist piisut täidab,
Küll seda walusaste lööb.
Maailm ei hooli ühti sest,
Et Jeesus surma, Elu würst.

4. Kõik omad sõprad pia omal—
Sa maailm, need on heitlikud.
Su sada tuhat waendlaist minul—
Wõi siiski teha ühtegi;
Kui aga Jeesus sõpraks mull,—
Siis mull on ika rahu küll.

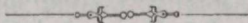

Õnnelik mäng.

Muhamedi usu Grana'da kuningas oli oma wenna peale kadedaks saanud ja mässamise pärast wangi pannud.

Wend, Abdul—Geier istus juba mittu aastat nüüd wangis ja kuningas ei mõtlenudgi sellepeale, et teda lahti oleks lastenud. Wiimaks tuliwad kuningale kartlikud mõtted, ta kartis et Abdul pärast tema surma wõib wangist lahti saada, Muhameti poja äratapada ja auu järke omale pärida. Selle pärast saatis tema ühe ülema tema juure ja käskis teda surmada. Abdul mängis just sell filmapilgul shahmati, kui ülem temale küniga käsku kuulutas ja nõudis et Abdul ennast ruttu surmale walmistaks. Ta palus omale selleks weel paar tundi aega, aga sedagi ei lubatud temale sest küniga oli raskest haige ja nõudis wenna surma enne oma suremist. Wiimaks lubati temale weel nii pallju aega, et tema oma mängi wõiks lõpetada. Tema ei teinud sellest midagi wällja, waid näitas nii, kui ei saaks temaga midagi sündima ja mängis weel rohkem kui tunni aega rahulikult edasi. Kui tema wiimaks wangi hoonest wällja tuli, et nimetud surmamise platsile menna: tuliwad tõised käsutoojad tema juure ja kuulutasiwad: Muhamet on juba surnud ja rahwas

on sell samal silmapilgul Abdul—Geieri üks Granada riigi kuningaks walitsenud. Gult waatajaid seisaswad tema ümber, aga tema ei teinud sellest kuulutamisest suurt midagi wällja, waid ütles külma werega kõikide kuuldes, kes seal seisaswad: Waata, see oli kõige parem mängimine minu elu ajal, niisugune mängimime maksab midagi. Tema läks kõõsself oma auutrooni peale, just kui oleks see ju tema olnud. Oleks Abdul=Geier oma mängimise pooleli jätnud, ta oleks just siis surmatud saanud, kui kuningas suri—aga nüüd wõitis oma elu ja päris kaa weel trooni.

Kuningas ja mõrtsukad.

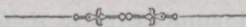
Hispania kuningas, Karel V läks üks kord oma saadikutega jahi peale. Kui nemad metsa sisse saiwad, läks kuningas üks päine kõrwale metsa ja tuli kogemata ühe puuraiujate majakese juure ja tahtis ennast wällja puhgada, sest ta oli ümber hulkumisest wäsinud. Kui tema tupa läks, nägi ta neli meest tua põrandal õlgede peal maas olema. Iga üks wõis neist näha et nemad mõrtsukad oliwad. Kuningas küsis neilt jua, mis temale kaa kohe toodi. Waewalt oli kuningas wee klaasi tühjaks joonud, kui üks neist mõrtsukast tema

juure tuli ja ütles: Mina nägin unes paergu, et Teie sinel minule just paras on ja nende sõnade järele wõttis tema kuningaga selljast jahil sineli ära.

Kolmas mõrtsukas wõttis nõnda samate kuningaga kübara ja kiitis seda omale parajaste passjima.

Neljäs tahtis wägise jahil sarwe omale wõtta, mis kuldkettiga kuningaga kaetas oli. Euba mulle, ütles kuningas, et ma enne sulle näitan, kuidas sa minu sarwe wõid pruukida, siis wõid teda omale wõtta. Nende sõnade järel wõttis kuningas sarwe, läks lahtise akna peale ja puhus siis kõigest jõust, nõnda et mets kajas, Sell silmapilgul jooksiwad kuninglikud jahimehed igalt poolelt kokku, kes kuningat juba oliwad otsinud mööda metsa. Seda wõib iga mees imeks panna, kuidas mõrtsukad nüüd ehmatasiwad, kui nemad ilma ootamatta jahimeeste keskkel seisiwad. Neile inimestele, ütles kuningas, sai kõik, mis nemad soowisiwad ja unes nägiwad: aga nüüd on kord minule tulnud, ma nägin unes, et need kurjategijad saawad wõllada ülesse poodud ja mina käisin, et see piab kohe täidetud saama: nemad piawad selle maja ukse ette kõik üles poodama. Nõnda see kaa sündis; wõld sai üles seatud ja nattu-kese aja pärast rippusiwad kõik neli mõrtsuka, nende oma hüttikese ees wõllas.

Jahimehed ei jätnud oma kuningaga enam ükspäine.

Enne mõtle ja pärast tee.

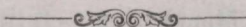
Uks kirgiiside würost sõitis ratsa jahi peale ja kuulis metsast üht wallju häält hüüdma: „Kes annab mulle sada kuldnat raha, sellele annan mina head nõu“. Würost jäi seisatama, lasi teda põesa tagant wällja kutsuda ja pani seda imets et see üks rändaja munk oli, kes nõnda hüüdis. Würost käskis nimetud raha summa wällja maksta ja ootis nüüd suure põnewusega seda head nõuu. Oli raha maksetud, siis ütles munk würostile: „Ära tee midagi ilma järele mõtlematta, sest siia ei tea ette arwata, kuidas see wõib lõpeda“. Würost oli selle kauba ostmisega rahul ja ütles. Se on juba wana tõde, aga temast ei peetakse selle pärast mite lugu, ega tehakse selle järele.“ Würosti kaasalised paniwad seda kallist õppetust naeruks, et tema ilma asjata pallju raha makšab.

Munk aga teadaš wäga heaste, et niisugust kallist õppetust keegi nii ruttu ära ei unusta. Kõik läksiwad menema ja munk läks jälle metsa sisse. Kui nemad jahi pealt koju tuliwd, lasi würost need sõnad igale poole üles kirjutada: maja seinade, uste, riis-

tade, ja kõige suguste-asjade-peale, et feda mitte ära ei unustaks. Mõne aja pärast jäi würost haigeks ja tema lähedam maawaliseja sõbrustas ennast würosti arstiga, et see würostilt kihwdise rauaga aadri laseks, mis läbi ta surma saaks ja maawaliseja siis würosti trooni ja krooni omale päriks: ta lubas arstile selle eest head palka maksta.—Mite kaua aega, pärast feda, läks arst oma ette wõetud tööd toimetama, wõttis kaks aadri rauda oma kätte, üks kihwtine ja tõine puhas. Kui tema oma tööd pidi peale hakkama, toodi temale üks hõbe kaus werelaskmiseks ette, arst waatas kausi peale, wõttis aadri raua kätte ja tahtis hakkata; kausi pealt puutusiwad aga need sõnad tema filmi, mis kausi serwa sisse oliwad kraweeritud: „Ära tee midagi ilma järele mõilemata, sest sa ei tea kuidas see wõib lõpeda“. Nuttu pani tema kihwtise raua ära ja wõttis tõise oma kätte.

Kui würost feda nägi, küsis ta wallju häälega, miks pärast tema oma rauda ümber wahetab, efs sellega wõi werd lassta? Arst kostis temale, et see küllalt teraw ei olla. Würost wõttis raua oma kätte ja ütles: „Üksi awaline tõetunnistus wõib sind weel päästa ja wabaks teha. Kui arst nägi, et salgamine enam ei aita, lasi ta würosti ette põlwili maha, rääkis kõik feda lugu üles ja palus andeks. Müüd küsis würost:

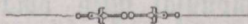
„Kas ma olen mungale liig palju maksnud, tema hea õpetuse eest?“ Pärast seda tinkis tema arstile elu, maawalitseja lasi ta ära surmada, aga munga lasi tema üles otsida, tinkis temale palju wara ja pidas uhkes lossis teda elu otsani.

Wene Keiser ja Daani Kuningas.

Wene keiser, Peeter I. ja Daani kuningas, ajasivad kord mõnusat juttu oma sõjavägedest ja mitmesugustest asjadest. Kui nemad juba kauan olivad rääkinud, hakkasivad siis sõjameestest ja nekrutitest kaa niisamate. Daani kuningas kiitis et tema noored nekrutid, mis weel kauan ei ole teeninud, paremine sõjaseadust tunnewad ja teewad, kui Wene soldat, kes kauem on teeninud. „Si wõi kiita“, ütles Peeter I., minul mõistawad nemad kaa wist. Teeme lühikest proowi, käsige Teie oma soldati siit kolmandama korra pealt aknast alla hüppata; siis saame näha“. Daani kuningas lasi ühe oma soldati kutsuda ja käsikis aknast olla hüppata. Soldat tuli küll, senna—aga palus enne weel nii palju aega, et omaštega wõiks

jumalaga jätta. Kuningas lubas heameelega ja rõ-
mustas et ta sõnakuulelik on. Nüüd kutsus Wene keiser
ühe grenaderi ülema wahi ja käskis teda hüppada.
See küsis aga mis sugusest aknast?—lõi siis omale
risti ette ja ruttas jooksjuga akna peale, kust tema juba
alla tahtis hüppada. Kui ta hüppamas oli, wõtis
keiser tema sineli õlmast kinni—kutsus teda akna pealt
maha, kinkis temale raha ja käskis oma ammetisse
tagasi menna. Kui Daani kuningas seda nägi, pani
ta wäga imeks keisri soldatid ja ütles: „Ma kahatsen
(mull on kahju) et Teit niisugused sõjamehed on, kes
karwa pealt sõna kuulelikud on.

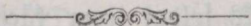
Eruu isamaa poeg.

Kui Napoleon Austrija wastu sõda pidas, wõttis
tema ka Tirol'i rahwast oma sõja wäele appi. Need
aga ei sallinud seda mitte, et Napoleon Austria maa
küllest Baieri kuningale oleks tükki maad annud, sest
nemad armastasiwad Austria maad ja keisri juba wa-
nast ajast. Üks waga maamees A. Hofer oli neile
see kord juhtiaks, keda nemad wägise oliwad kaasa

wõtnud; tema ei kannatanud oma isamaale kahju teha, waid põgenes eest ära—aga tema arwas seda suureks häbiks, üle raja menna, wõeraste käest ehk wõera mulla pealt abi otsima ja oma armast isamaad maha jätta. Kaks kuud aega peitis tema ennast mägede wahel koopa, kus tema palju pidi kannatama. Wiimaks saiwad waendlased öö ajal teda kätte, sidusiwad abelatega kinni ja wiisiwad teda Mantua kindlusesse kinni. See peal küsis üks soldat tema käest: „Miks pärast ei läinud sina üle raja, waata nüüd piad sina surema?“ Andreas Hofer wastas: „See oleks mull häbiks oluud isamaad maha jätta, aga weel suurem häbi isamaad ära anda; ma suren oma isamaale ja puhkan tema põrmus“.

Tõisel pääwal wiis teda üks Prantsuse soldat senna platsi peale, kus ta surmatud sai. Tema hoidis püfukest risti enese käes ja andis sellele suud siis hüüdis tema nende 12 soldatite wastu, kes teda pididwad oma pütsidtega surmama: „Antke tuld, et ma weel enne isamaale suren, enne kui keegi ehk mind mõtleb wabaks teha ja wõera maale saata“. Üks tõine niisugune mees wiidi mitme feltfilitstega isamaalt laewaga ära. Nattukese aja pärast hakkas laew jälle tagasi purjetama ja sõja ülem ütles: „Teie olete meie wangid ja piate tegema, mis tarwis on; meie läheme nüüd teie isamaale ja teie piate aitama meie

seal seda ära wõita". Seal jooksis kõige noorem isamaa poeg laewa serwa peale ja hüüdis: „Minu seltsi mehed, kes teie minuga ühest isamaa nurgast olete, teie ei tohi mitte oma kätt pista isamaa külge, kui waendlased senna wiivad, parem surge, muidu oleks teil suur häbi". Nende sõnade järele wiskas ta ennast merde ja oli kadunud.

Austria keiser Josep II.

Oleksiwad kõik ülemad ja alamad õiglased, siis oleks ilma elu parem. Kui õiglane mees ülemal nimetud keiser on olnud, näitab meile järgmine lugu. Üks kord oli Böömimaal kange nälg, keiser lasi suure hulga willja senna wedada ja läks ka ise vaatama; kas igale ühele ka õigust mööda jagatakse, nõnda kui kästud on. Ilma tundmata tuli ta ühte weike linna. Willja aida ees seisawad mitmed tühjad ja koormaga wanfrid, kelle juures talupojad nii rahutumalt rääkiswad. Keiser oli ohwitseri riides ja küsis neilt, mis nemad nii waidlewad? Nemad wastasiwad: „Meie ootame siin ju mittu tundi; aga ei saa midagi — ja koju menna

on kauge: mõnel 70—mõnel 80 wersta: „See on tõsi ütles kirjutaja ja peale neid ootawad weel mitmed ammetnikud“. Keiser astus nüüd aida sisse ja ütles willja müijale: „Mina olen keiserlik ohwitser ja palun teid neile meestele ruttu wilja anda, kes seal õues juba kaua aega ootawad“. „Talu pojad wõiwad weel kaua oodata, mina ei hakka nendega oma lõbusa aega raiskama, minul tuas weel wõerad“. Aga ika piab õiglane olema iga inime, ja mitte tõsi inimesi ilma aegu waewama“ ütles keiser. „Teil ei ole tarwis mind mitte õppetada, minu herra“, ütles wilja ammetnik, „mina tean isegi mis mull teha on“. „See küll,“ ütles keiser, „siis pian ma ütleva, et teil selle willjaga ei ole enam midagi tegemist. Teie olete keisrist, kes teie ees seisab, kui kõlwatu omast ammetist ära heidetud“. Nende sõnadega keeras ennast keiser kirjutaja poole ja ütles: „Teie olete tänapäawast saadik ammetnik ja wõite omale kirjutajat wõtta“. — Ühes linnas Ungarimaa konnas, nägi tema üks fõrd üht ilusat wana meest, kes uulitsat pühkis ja ise kettidega, kui kõige suurem kurjategia kinni oli süütud. „Miks pärast teete teie wangi raudades tööd, teie olete wiist üks suur kurjategia? Küsis keiser. „Mina lõin oma maja ees ühe jänekse surnuks“, ütles elatand mees. „Mis süüd weel olete teinud“. küsis keiser. „Midagi enam? mitte midagi, minu armulik herra“!

„Kes on teie ülem?—Ma tahan teie eest paluda, et teie lahti saate“. „Oh minu armuline herra, ärge seda tehke, lord palus üks suurt sugu herra juba mind wabaks, aga mina sain pärast seda 50 hoop, kui herra ära läks, ja weel raskemine waewatud“, ütles wanamees.

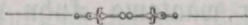
Keiser läks nüüd wangi ülema juure ja kulas järele, kas wang õigust oli rääkinud. Ülem ega wang ei teadnud ühtegi, et see keiser oli, see pärast suures ennast ülem ja tõendas et see kõik tõsi on ja tema nõnda olla teinud kuidas wanamees räägib. Kui keiser seda kuulis, lasi tema wangi priiks ja ülemale lasi 50 hoop anda, et tema wana inimest ühe jäneks pärast nõnda hirmsaste peksanud ja raudus teda lasi tööd teha. Oli ülem 50 hoop saanud, siis pandi teda nende fettidega kinni, miska wanamees oli siutud, ja wiidi wangitorni. Üks tõine keiser, Rudolw, näitas oma õiglast meelt nii saamate üles. Üks lord tahtis üks, waeses riides, waene mees tema juurest menna abi otsima, aga keisri teener ei laskenud teda uksest sisse. „Mikspärast sa teda ära ajad“? küsis Rudolw, „olen mina siis sellepärast keisriks saanud, et mind lukku taga peetakse ja inimesed minu ligi ei saaks, mina olen kõigele keiser, mitte üksi uhke meestele?“ Keiser Rudolw käis lihtriides ja kandis üht halli mantli pealis kuneks. Lord oli tema oma teenija-

tega Maintsi linna ligi jahi peal ja läks ka linna sisse. Sell korral oli wäga külm ilm ja keiser astus saia pagari trepist üles, läks tuppa ja soendas ennast wastu sooja ahju. Pagari emand arwas teda ühe liht jahimehe olema, taples ja sõimas teda, et tema oma feltsilistega kodanikudelle ilma aegust tüli teeb. Rudolw naeras ja ei tahtnud wällja menna, kui tige emand teda ajas. Wiimaks lõpes emanda kannatus otja, ta wõttis wee pütti ja wiskas keisrile wett üle pea, nõnda et see läbi ja läbi märjaks sai. Keiser läks sealt ära oma laagrisse ja hakkas siis lõunat sööma. Omaist roogadest saatis tema kaa keiserliku teendriga pagari emandale ja lasi ütleda: „Seda saadab see soldat, keda teie täna hommiku üleühtse märjaks tegite.“ Kui emand seda kuulis, et see keiser olnud, keda tema märjaks teinud; siis tahtis ta meelt äraheita;—jooksis wiimaks laagrisse, keisri käest andeks paluma ja langes tema jalgade ette kummuli maha. Keiser aga kästis teda üles tõusta ja selle trahwiks kõigile seda juttustada, kes seal laagris ühes oliwad. Emand juttustas ka wallju häälega seda lugu ja ei olnud pärast oma wee püttiga mitte enam nii tore.

Pettetud waras. Keisri kübara wahetus.

See sama keiser Rudolph, mõitis ka osawaste kohtut Nürnbergi linnas tuli üks kaupmees tema juure ja kaebas ühe wõeraste maja peremehe peale. Kui ma õhtu tema majasse wõmajale läksin, ütles see kaupmees, antsin ma temale oma nahk raha kotti, mis kullatükkidega täidetud oli; et tema hommikuni seda hoiaks, sest ma kartasin et keegi minu käest wõsse teda ärawarastab. Nüüd salgab maja peremees seda ära, ega tahri sellest teadagi." Maja peremees oli aga auus ja kuulus mees seal linnas. Tema tuli tõiste auusa rae ammetnikutega keisri juure, temale auu andma. Keiser oli väga lahke kõikide wastu, rääkis pitted juttud nendega, küsis nende nime ja ammetite järele ja oli väga sõbralik. Naljatades ütles tema korraga wõeraste maja peremehe wastu: „Sinul on ju üks väga ilus uus kübar, minule ei ole niisugust weel olnud. Mis teie arwate, kuidas meie wõiksimet wahetada? Sina saaksid küll ühe wana kübara, aga ühe keisri kübara ja mina saaksin selle wiisi ühe uue kübara, mis mulle mitte koppikat ei maks. Peremees wahetas ka nõnda kuidas oli wõeldud, keiser pani koha uue

kübara pähe ja läks õue; seal saatis tema ühe kodaniku peremehe emanda juure selle une kübaraga ja lasi ütleda: Wata kust ma tulen ja kelle see kübar on? Teie piate mulle selle kübara omanikule selle nahk raha kotti kõige kullaga andma, et ma teda senna wiin." Emand ei teadnud sellest kawalusest midagi, waid andis. Kui nüüd kodanik selle raha ja kübara jälle keisri kätte andis, läks keiser oma saali tagasi, kus nimetud linna herrad koos istusiwad. Nüüd sai see kaupmees kutsutud, kelle see raha oli, ja tema pidi oma kaebtust kõikide kuuldes kaebama. Peremees aga salgas seda ära, ega tahtnud teadagi. Nüüd tõi keiser selle raha kotti lagedalle ja küsis tõsiselt tema käest: „Kas sina tunned seda nahk raha kotti?“ Nüüd ehmatas kawal waras selle üle, wiskas ennast keisri ette kummuli maha, palus armu ja tõutas edes pidi ennast selle eest hoida. Keiser lastis teda selle trahwiks wõllda üles tõmmata, kus ka peremees warsti furi. See oli kübara wahetus.

Naljakad muinas juttud.

Noored rahwas, tulge istuge seie pinkide ehk too-
lide peale maha, hakame siis ennemuistseid juttusi
westama, mis keegi teab; meil on siin üks wõeras,
kes heameelega tahaks kuulata wana rahwa muinasjut-
tusi. Mõnda sain mina tihti kuulda, kui muinas jut-
tusi otsimas käisin. See paik, kust ma oma täna
õhtused juttud kuulsin, ei ole mitte wäga kaugel. Mull
oli enne wanast juba sealt poolt pallju naljakaid tüfka
meeles, mõnda sain kaa kirja läbi, aga ita oli weel
kuulda, et sealt poolt neid saada on. Sellepärast ar-
wasin et parem oleks, kui ise jenna lähen, ega see
teeraha kui suur maksta ei ole. Oli siis ilus heinakuu
ilm, muinasjuttu korjamise aastal, kui pärast lõunat
seda nallja ette wõtsin; astusin kell 2 raudruuna
wankrile ja sõitsin neli tundi, enne kui soowitud koha
peale jõudasin. Oliu tolmu ära rapputanud, külma
wet kaewust palawa ilma raskuse lahutuseks wõtnud,
siis hakasin ümber waatama, kuhu poole nüüd menna
mis peale hakkata, ehk kust midagi saab. Tegin siis
tutwust ühe ja tõisega, aga keegi ei olnud selles tujus,
et koha oleks hakanud mulle jutustama; tõiseks arwa-
sin mina kaa weel jenna juure, et inimesed heina ja

leikuse tööst wäsinud on ja jellepärast tuimust näitawad, pealegi on weel täna laupää õhtu, kus igauks oma nädalatööst puhata tahab.

Mina jätsin selle koha jumalaga ja tõttasin teise kohta. Seal läks lugu paremine. Sell samal õhtul sain kohe midagi kriipsutada. Järgmisel hommikul sõitsime kiriku poole. Küll otsisin tuttawaid, kes oleks wanajuttu mulle nattukene westanud, aga see kord ei olnud kedagi. Kiriku juurest ära tulles sain siis küll mitmega kokku, teadasiwad, kust seda sugust tawara saada oli, aga neid ei wõinud ma kohe kätte saada. Meie läksime siis ühes jälle senna, kus mina öömajal olin. Seal hakas pärast lugu paremaks menema. Muud kui sööma isu oli muul suur ja perenaine oli pikkaline, kes kannatusi proowis. Olime siis lõunat wõi õhtulisi wõtnud, kõik tallitus oli perenaisel tallitatud, siis kutsus tema noored rahwas kokku nende sõnadega, kuidas esialgu lugestite. Noored kui kaa wanad oliwad selles nõus ja mina kiskusin kõrwad hästi suureks ja laiaks, et hästi wõiksin kuulda. Juttustamise ajal tuli kaa weel naabru walla seppa Thõnis senna juure, kes kaa mõned head nõidus juttud rääkis, keda ma juba pea linna kohe ära saatsin. Esimene noormes, Gustaw, jutustas ühest: Ennelikust rätsepa poisist nõnda:

1. Ühel wallawanemal olnud suur wee puudus, tema teinud siis omale suurt kaewu. Kui tema mittu

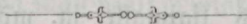
nädalat ju selle kallal tööd teinud ja küll juba sügaw olnud, aga ommetegi wet sisse ei tulnud. Selle ehituse juure juhtus tulema üks lahti lastud rätsepa pois, kes oma targa mõttele järele tahtis kaewu nii sügawale kaewata, et siis wesi ommeti piab tulema. Kui tema kaewu sisse läks ja natukene kaewas, siis märkis tema kohe, et kaewu põhjas, ühel pool küll üks ise äraline raud asi on, mis kõwaste kinni seisab. Ta andis kõwa muksu hambriga, nõnda et suur hauk sisse läks, mis aga aega mööda jälle kinni waus. Pois märkas kohe seda asja, andis tõise ja kõwema müksaka, kelle läbi hauk nüüd nii suureks läks, et pois ise sisse puged. Sealt leidis tema üht pimedat maa alust teed, mille mööda ta edasi kõmpis ja mõtles. Saagu kr:hu saab aga edasi ma lähen. Warsti peale seda oli juba wähe walget tunda, ta ruttas ika edasi ja leidis ühe musta maja, seda maja nähes, tuli temale wana isa jõöpõletamise hauk meele, kus tema oma käe oli ärapõletanud, mispärast tema uüüd tigeada rätsepa juures piab õppima ja pallju pekku kannatama. Kui pois senna maja sisse sai, tuli temale maja peremees wastu ja ütles: Tere tulemast, kas sa ehk soowid kaupja teha, mull on hädast sulast tarwis? Pois oli sellega nõus ja kaup sai peagi tehtud ja esimeseks ja tõiseks pääwaks ei olnud poisil, suuremad midagi teha. Aga kolmandamal päewal tuli

peremees ja ütles: Homme, kui ma kodunt ära lähen, loomi ostama, piad sina kõõgis kolme kattale tuld alla panema, aga heaste. Wara hommiku oli sulane kõõgis, kus peremees teda juhatas ja ütles: Tuld piad sa nii tupliste alla panema, kui sa wõid, aga seda ma sulle ütlen: Katla kaasi ei tohi saa mitte kergitada ega senna sisse püüdma waadata. Sulane hakas tööle ja peremees läks ära. Warsti peale seda mõitles sulane: mis seal katlas küll piaks olema, et tema nõnda kõwaste keelab? Tema uudise himu läks ikka suremaks, ta kiskus katla kaane pealt ära, et näha saaks, mis seal ommetegi on. Aga waata imet, mis tema sealt nägi; tema endine kinksepp meister, kelle juures tema oli õppimas ja kes temale liig pallju malka oli annud; nüüd lihas tema weel rohkem tuld alla, nõnda et katlast waht wälja uhas. Tõise katlas nägi tema üht tigetat katlasjappa, kes teda enne oli mittu kord kimbutand, kui tema tõiste poisstega kusa-gilt salaja midagi näppas; pealegi oli tema wend katlasjappa juures õppimas, kellele meister pallju ülekohtut teinud; see kihutas poisssi weel rohkem, nõnda et tema tõise katla alla weel walusamast tuld pani, kui esimese alla. Kolmandamas katlas oli plekkisep, kes tema isale oli pallju paha teinud. Ah nüüd olete kurjategijad kõik siin, nüüd olete minu käes, ma tahan nüüd teid heaste kõrwetada, nende sõnatega pani

tema weel puid alla, wöttis siis ühe puu pakku ja istus selle peale. Peremees tuli peale selle koju, riidles kõikidega ja lubas kaa kinkseppa poisi katla panna. Kui tema aga kõik katlad järele waatas, leidis tema, et kõik heas korras oli, selle pärast silitas tema sulase pead ja ütles. Sina oled wiis ja truu sulane, kõik kes enne sind minu juures oliwad, need lasiwad katlad külmaks ja kõik tawara seest wälja joosta, jäh, siin on sinu palk. Nende sõnadega andis tema ühe suure kotti täie kulda sulaselle ja sulane läks oma teed.

Wiimaks tuli tema wana kaewu augu juure tagasi ja ronis sealt wälja, sest inimesed oliwad tema kadumise pärast ära ehmatand ja kaewu nõnda samati jätnud. Kui sulane kaewust wälja puges, läks tema oma raha kottiga Dru kõrtsi, pidas seal häid päiwi ja purjetas nii palju et pikkali maha jäi ja midagi ei teadnud. Sell ajal wöttis Dru kõrtsmik kõik tema kuldaraha kottiga ära ja sulane oli üles tõustes nii sama waene, kui ta kaewu emme läks. Kui ta üles ärkas, nõudis ta kõrtsmiku käest järele, aga see ei teinud sellest midagi wälja. Sulane läks peremehe juure kaebama. Kui peremees seda kuulis, sai tema wihaseks, lubas kõrtsmikule tuhande wõrra kätte tasuda. Wiimaks aga ütles fenna juure: Koh sellest ei ole suurt wiga, ma annan sulle weel nii palju raha, kõrtsmik on ju hea

mees, mina olen tema läbi omale palju kasu saanud; tema isegi lubas mulle teenijaks tulla, ega tema mehe käest see kaduma ei lähe. Saupäeva õhtulgi on tema mulle palju head teinud ja mitmed minu poole jälle oma vedela märjukese läbi juhtinud. Kui sulane seda kuulis, et see kelm kõrtsmit kaa senna saab tootud ja niisamuti katlas keedetud, siis mõtles tema: Ei mina siis küll enne ei lähe, enne kui selle kelmise kaa weel tuld alla kippatan, tema on ka üks pea kelm, ma mäletan weel kui tema minu kääst kallist hinda wõttis, aga pisukese topsu täie, mis weel pooleli oli walatud, selle kalli raha eest andis. Pealegi warastas ta minu kuld raha kotti, kellega ma oleksin wõinud kuu aega risti rahwa seas elada. Kui teda seie tuakse, küll mina temale siis tuld kõrwetan, tema piab siis tundma, mis ta saab. Reid sõnu rääkides wõttis tema selle tõisi korda kingitud kuld raha kotti, pani senna nurka keedetud pealuude alla, et siis sealt ära wõtta ja oma teed menna, kui Dru kõrtsmiku kondid juba katlas pehmeks on keedetud. Kui kuu see weel tuuris, ei rääkinud sulane sellest midagi.

Muinas jutt, Wana hunt.

Nooremehe juttustus.

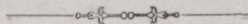
Hunt oli wanaks saanud ja toidu kraamiga tuli nappus kätte. Tema pidas siis nõu, kuidas veel paar pääwa enne surma wõiks priskeste elada ja mitmet moodi praadi süüja. Oli kewadine aeg, kusagilt ei olnud lõua täit wõtta, see pärast läks tema küla mehe siialauta, kus emis oma seitsme põrsaga aset oli. Kui ta sisse astus, käratas tema koha suure kisaaga: „äks sinu lastest piab minu olema“? Emis kostis rahulikult: „Seda ehk wõid küll saada, aga aita mulle enne nattukene tööd teha. Ma pesin oma lapsi täna, aga ei jõudnud veel kõiki puhtaks pessta; ühele jäi seepi selga ja tõine on veel oopis hakamata, must. (Seepi seljaga oli hall ja pesemata oli süü must).

Hunt hakkas siis musta looma kraapima ja kriipima; loomakene aga tegi suurt kisa, et pererahwas kuulda saiwad ja pesesjad teibaga menema kihutasiwad. Wana lell läks paha meelega wäljale, kus lamba kari mäe peal söömas oli. Kõrgel mäe ääres sõi üks oinas üksi päine, hunt jooksis ligimalle ja mõtles: Ega mind siin wõi keegi segama tulla, selle looma panen ma küll mokka ja wõin paar pääwa jälle elada.

Tema läks oina juure ja ütles: „Sina piad

minu jagu olema"? Jah, ütles oinas, kui see tõsi on, mene sina mäe alla, tee suu hästi lahti, ma jooksen sulle suhu, siis ei ole sulle palju waewa. Hunt läks kaa hea meelega, pidas lõuad pärani lahti ja oinas oma suure sarwedega wirutas joostes nõnda, et see pööraselt maha kukkus ja pärast toibumist jooksu läks. Sellest ehmatusest ja plahwatusest jooksis tema metsa. Metsa ääres sõi üks wana hobuse tuhi; selle juure jookses tema uüüd ja ütles: Sina piad uüüd minu olema. Jah, ütles hobune, sinu ma olen, tee minule enne surma weel seda meele head, siis läheme kaheteste kohe metsa. Minul on tagumise, parema jala sees, suur pind, kisu seda wälja, siis olen ma kohe sinu. Hunt hakas jalga waatama. Korraga sõi hobune temale mööda lõugi, et hunt suure hulumisega metsa läks ja walu pärast tahtis meelt ära heita. Metsas istus tema puu alla ja kurtas oma kurba lugu huldudes: Kas mina olin pörsaste ämm, et ma läksin neid pesema, ehk kas ma olin oina maa mõõtja, et läksin mäe alla teda ootama? Wõi olin hobuse tuhi tohter, et läksin pinda jalast wälja kiskuma? Oh! Sumal! Sumal! too mulle surma! Mees istus parajaste puu otsas, kuulas seda lugu pealt ja wiskas firwega temale pähe. Hunt kiskas: Oh Sumal! mis häkkine olidki.

Nüüd alustas kolmas noormees oma juttu.

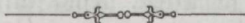
Sepp ja perenaine.

Rikka talu perenaine hakkas furd ligidalt seppa armastama, mis kaa seppale meele järele oli, sest waene mees sai see läbi head maijuse roega süija ja kaa weel paremat jua. Üks furd ütles peremees oma naabru wastu: Meil on tarwis homme menna metsa puid rajuma, sest ühes koos on pallju lõbusam tööd teha. Oli peremees tõisel päewal metsa läinud, siis küüsis naine seppa käest: Kuhu poole sina lähed, et mina sulle kaa wõin mokka päralist toitu kaasa tulla, kui ma oma peremehele wiin? Ma panen puuoksi tee ääre püsti, mis otse koke minu juure toowad, ütles sepp; nende järele on hea käija. Nõuu oli ilusaste peetud ja waeseked ei teadnudki, et sulane ukse taga kuulis ja kõik nüüd teas. Kõik oliwad nüüd metsa läinud, sulane peremehega ühes ja sepp üksi tõises kohas. Perenaine walmistas nüüd kõik head, mis tema aga wõis ja läks seppale wiima; aga oh seda õnnetust: sulane oli need seppa pandud puuakfad kõik ära wõtnud ja neid kõik senna poole pannud tulema, kus tema ise puid rajus. Perenaine tuli nüüd nimetud märkide järele, oma sööma koormaga otse koke

peremehe ja sulase juure. Ta ehmatas muidugi väga ära, kui oma kallikest eest ei leidnud, vaid tõisi. Perenaine ei olnud iialgi oma mehele süüja järele wiinud ja nüüd korraga täna tuleb, mis peremeest mõtlema pani—ja selle pärast küsib tema: Mis sina siit otsid? Tõin kaa teile paremat söömist, teie teete rasket tööd ja piate kuiwa leiba närima, ütles perenaine kohgudes. Peremes ja sulane hakkaswad nüüd sööma, aga waese perenaise süda walutas, et waene sepp piab ilma jääma. Wiimaks küsis tema sööjate käast: Kas sepp kaa siin ligidal on? tema kaa wa hea inimene, eks see läheks kaa temale tarwis. Peremees käskis sulast seppa kutsuma menna, sulane läks ja mõtles tee peal kawala tükki wällja. Kui ta seppa juure sai, ei rääkinud tema söömisest midagi, waid ütles, et peremees kõik teab, et sina oled tema naise juures käinud, hoija ennast tema eest, tema ei kingi seda sulle. Siis tuli sulane peremehe juure ja ütles: tema minu kutsudes ei tule, mene sina ise ja kutsu. Nüüd peremees läks ise. Kui sepp peremeest nägi tulema, läks tema hirmu pärast jooksu. Peremees arwas et sepp loll on ja keeras tagasi, ei hakanud tema järel jooksuma. Sell ajal oli sulane perenaisele kaa ütlenud, et peremees kõik saladused teab ja sellepärast seppa taga ajab. Perenaine läks koju poole jooksupä, et aga eest ära saaks. Kui peremees kaugelt perenaise jooksmist nägi, küsis tema

Sulase käest: Miks pärast siis perenaine nii ruttu jooksu läks? Sulane juttustab kartlikult, et perenaine unustanud tule peeru seina wähele põlema ja kardab et sellest kahju tuleb. Kui peremees seda kuulis, jooksis tema naise järele koju. Kui nemad mõlemad kodu üks teisega kokku saiwad, hakkas perenaine oma meest haledaste paluma, et tema enam ilmaski seda ei tee; tema arwas et nüüd mehele oli kõik ette räägitud nende fala sobimine ja peremees nüüd tema järele jooksis, teda selle eest nuhtlema. Peremees aga ei teadnud midagi sellest asjast, waid nüüd alles sai kõik kuulda.

Sulane oli nüüd üksi metsa jäänud ja sõi üksi-päine seda rooga, mis perenaine oma kallikesele, seppale oli walmistanud. Seppal oli kaua aega hirm nahas, et naabru peremees teda pekstada tahab; tema ei julgenud kaa enam rikka talu perenaisega sõprust pidada.

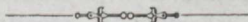

Õnnetu tüttar.

Hel rikkal perenaisel oli ainukene tüttar, keda tema wäga ellaste hoidis. Et aga majas palju tegemist oli ja oma tüttart ei raatsinud sundida, kõik

tegema, see pärast wõttis tema omale ühe kassu tütre, kaswandikuks. See pidi nüüd kõik tegema, mis iial naisterahwal majas teha oli. Kui kõik maja tallitus oli õhtu tallitatud, siis pidi tema weel poole döni ketrama. Et aga ketramine tõiste und ja rahu segas, sellepärast pandi waene tüdruk ühte wana lagunenud majasse üksi päine ketrama, kus tema kõige talwe igawuses üksi ketras ja istus. Wiimaks soowis tema selle igawa elule lõppetust teha ja wandus kurja. Kui tema juba mitmel õhtul oli wandunud, astus üks kord punase kampsuniga mees tema juure, kellel pikk saba taga oli, millest tüdruk arwas et see muud ei wõi olla, kui kuri waim. Mees astus julgelt sisse ja küsis tüdruku käest: Mis sina soowid? Mis sinul waja on? Tüdruk teadis küll, et nüüd naljalt pääsemist ei ole; aga kui kukk laulab, küll siis see läheb, sest kuri waim kardab kukke laulu. Ta wenitas siis oma aega pikemaks ja ütles: Mulle kuluks hea kott raha ära, aga kust seda saab. Warsti hüdis punase kampsuni mees: Tooge temale raha!—Siis tormasivad tõised weritombad sisse ja tõiwad küsitud raha —Mis sulle weel tarwis on? küsis punane mees. Minul on siidi sukki tarwis.— Warsti toodi temale ka kõik mis tema küsis. Kui juba kõik oli walmis ja tüdrukul enam midagi soowida ei olnud; tuliwad kuramuse poisid ja wiisivad tüdruku ühe uhke tõlla sisse, mis ukse ees oli, aga enne kui tõlla

ust lahti tegiwad, laulis kuff ja kõik kadusiwad ühe korraga ja tüdruk jäi oma rikkusega järele. Tõisel homimikul rääkis tüdruk wõera emale seda lugu ja näitas oma rikkust. Wõeras ema pani oma tütre kaa senna ja käskis nõnda kaa teha. Tüdruk oli aga ahne, küsis kõik ühe korraga ja temale anti kõik. Aga kuffe laulu tuliwad kuramuse poisid ja wiisiwad teda kõige rikkusega ära.

Kupjas põrgus.

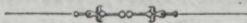
Seppa Tõnisje jutt.

Maifamaa mõisas oli üks kupjas, kes enese meelest oli õige ja rahwa meelest laitmata. Tema käes oli kõik mõisa walitsus ja tema oli himukas inimesi nuhtlema, sest sell ajal oli kange teu orjus ja kupjal oli keppi õigus. Aga peale selle pidas pealegi weel püha pääwadel inimestele ette lugemise tundisõ ja noomis neid mehe moodi. Nõnda wiisõ elas tema kaua aega ja oli pealegi kuulus mees, mõlemis ammetites. Pärast kupja surma oli seal wallas üks wäga waene inimene, kes wallale on a maksusõ ei jõudnud maksta.

Teda saadeti kohtu ja kohus nõudis tema käest nuhtluse läbi, et tema wiibimata omad wõlad piab maksma. Waene mees palus küll vastu, et temal kuidagi wiisil wõimalik ei ole— ja kust tema seda raha wõttab. Kohus aga käis tema peale ja ütles kurja nimega: Too minu pärast ehk pörgust raha. Waene mees tuli ohkades kohtust ära ja ei teadnud kuhu tema pidi minema raha otsima ehk kus pörgu oli. Kui ta teed mööda edasi läks, nägi tema tee ääres üht halli wanameest istuma, kes mehe peale waatis ja imeks panes küsis: Miks pärast sina nii kurb oled ja kuhu sa lähed? Waene mees juttustas temale kõik oma lugu üles ja ütles wiimaks: mind kästi veel pörgust menna raha tooma, aga ma ei tea, kust teed mööda senna wõib saada! Kui wana hall seda juttu teraselt oli tähele pannud, ütles tema: mina lähen senna poole, tule aga minu järele. Tük maad oli juba ära käidud ja waene mees arwas kes teab kui kaugele veel tee neid wiib. Korraga tuli üks tee kään neil ligemale, käänu peal oli suur kivi; wanamees läks kivi juure ja tõstis teda üles; mõlemad läksiwad kivi alla, kust suur kena tee pörgu läks. Kui nemad ühe suure ilmatu maja sisse jõudasiwad, nägi wanamees kuulust kupjast suure katlade ees istuma, kellele tema kiirest tuld alla pani ja wahete ajal siis kaa üht raamatud luges, kelle lehed hirmsaste wabisesiwad ja udisesiwad.

Et waene mees kupjaga enne suur tutaw oli, läts tema nüüd kupa juure ja küsib: Mikspärast selle raamatu lehed nii kangeste wabijewad?—Mees wabijewad wist selle pärast, ütles kupjas, et minu mõtled siis ka nõnda liikujawad, kui ma rahwale lugemise tundisi pidasin. Kupjas küsib siis ka mehe elu järele ja pani imeks, kuidas tema põrgu on wõinud ise tulla. Mees rääkis kõik oma lugu üles, mis peale kupjas ütles, et sina ilma tööta siit raha küll ei saa, ehk müü ennast igaweseks orjaks, siis antakse sulle. Kui nemad nõnda mõni aeg oliwad juttu westanud, tuli üks sulane ja wiis teda ühe uhke peremehe juure, kes waest meest tööle pani, andis temale ühe suure hobuse, kellega tema kiwa pidi wedama, andis temale weel ühe suure raud kangi kätte, kellega tema hoost wõis küll läija, aga mitte mööda pead ei tohi läija. Mittu päewa oli mees juba kiwa wedanud, mingi sugust äppardust ei tulnud temale ette. Kui ta nüüd kord jälle suure koormaga talwel edasi tahtis jõuda, jäi üks suur kiwi ree jalaks ette, nõnda et suurt koorma loomal ei olnud wõimalik edasi wedada. Mehel sai nüüd süda täis, ta wõttis selle raud kangi, wirutas pitki külgi— ja kui see ei aitanud, wirutas tema hobusele ka wiimaks pitki pead, mis temale küll oli ära kelatud. Kui ta oma müksu pähe oli löönud, muutus see hobune ennast inimeseks, üheks uhkeks herraks. Mees ehmatas ära

ja waatas herra peale—ja waata, kes see herra weel oli?—see oli oma mõisa herra, kes sell ajal oli ära-furnud, kui waene mees põrgu teed käis. Herra hakkas nüüd mehega rääkima sõbralikult ja andis wiimaks temale ühe kirja kätte ja ütles: Kui sina siit ära lähed, siis anna see kiri minu poja kätte, et tema oma asju nõnda toimetaks, et wiimaks seie ei saaks. Sina ära karda ühtegi, kui sa siit ära lähed, siis lüüakse sulle üks märk selga, kes kardab sellele on see paha, aga kes ei karda, sellele ei tee see midagi: Nõnda see kaa oli. Wanamees oli nüüd kolm aastat põrgus olnud, kõik rahwas oli teda taga otsinud, sest wõlad oliwad weel maksmata. Waenemees tuli ja andis selle kirja noore mõisa herra, selle hobuse poja kätte, kes kirja ära luges ja ütles: Sinu wõlad maksan mina kohtus, wallas ja igalpool, pealegi annan ma sulle raha et sina kellelegi seda ei räägi, mis sina oled uäinud ja kuulnud. Mees elas küll nüüd ilma mu-reta aga rääkis oma naisele kõik—ja naine—see plas igal pool.

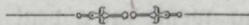

Laiisk kuninga tütar.

Uhe weikese riigi kuningal oli ainukene tütar, kelle tihti peale sigiswad täid, selle pärast et tema ennast wähe haris. Kui tema kaunides jälle kord oma peast ühe täi leidis, mötles tema. Kas need loomad kaa suureks piakswad kaswama. Ta kaswatas proowiks üht täit kolm aastat. Loom oli küll suureks kaswanud, aga ei olnud mitte ilus; sellepärast lasi teda äratappada ja tema nahast kübara teha. Kui kübar walmis oli, andis kuningas kõigile teada, kõigile riigitargema mees-tele, et see tema tütre omale abikaasaks wõib saada, kes seda mõistatust wõib üles arwada, kellest see kübar on tehtud. Siis tuliwad kõik seda kübara waatama, aga keegi ei wõinud teada, kellest see kübar oli tehtud.

Seal tuli kord üks ühesilmaga wana soldat kuninga tütre juure, waatas ja ütles: See kübar ei ole muust waid täi nahast tehtud. Kui kuningas seda kuulis, ehmatas ta ära, et wana soldat tema tütre nüüd omale saab, ta kuisus tütre, soldati ja ühe kindrali oma juure, pani neid ühe iseäralise kambrise ja ütles: Teie wõite kolmekeste siin wõd magada, kelle poole hommiku tütre silmad saawad olema, see saab teda omale naiseks. Nemad jäiwad nüüd kolmekeste nimetud kam-

bri, kindral ajas kuninga tütrega juttu, aga waene soldat istus ükspäine nurgas ja tahtis igawuse pärast meelt ärabeita. Tema mõtles kuninga käsu peale, et see neid käskis kolmekeste ühes woodis magada. Ta pidas nüüd aru, kuidas selle tükkiga peale hakkata. Enne magama menemist palus ta ennast natukene wälja, seal mõtles oma lugu paremine järele, wõttis paha haigulist proda oma kaasa paberi sisse. Kui tüttar ja kindral magama läksiwad, aitas tema kindrali weel riidest lahti teha ja määris kõik kindrali rinnad selle prodaga. Wimas läks tema kaa magama, aga kuninga tütar ei wõinud oma filmi mitte kindrali poole keerata, sest temal oli paha hais juures. Nõnda jäiwadki nemad magama. Hommiku wara mendi waatama, kelle poole tütre filmad oliwad—aga waata imet, filmad oliwad soldati poole. Kui kuningas seda kuulis, sai tema wihaseks, pani oma tütre ja soldati ühe kasti sisse ja lasi jõkke wisata, kast aga ei läinud põhja, waid liikus aega mööda tõise poole kaldale. Mõlemad tuliwad maale, läksiwad kuninga tütre kingitud mõisa ja seal elasiwad juurel wiisil. Kuningas sai pärast teada ja käis neid mittu korda waatamas ja kutsus neid omale wõeraks.

Möldri Hants ja wana pagan.

Möldri Hantsul oluud palju kitsi, ta armastanud kitsse piima, sest se oluud tema haige rindadele wäga hea. Kitsede hulgas oluud üks must puik just kui wana pergel, ja selle pärast hüüdnud karjane teda mustaks kuradiks. Et puik juba mittu aastat wana oli, sellepärast oli tema ka ise ennast täis ja ei hoolinud karjatsest ühtegi, ta teinud mis ta aga ise tahtnuud. Kord läinud puik naabri aeda ja karjane läinud teda äraajama. Puikil tuluud paha meel, annud karjatsele nõnda walu, et see tüf aega maas järele mõtlenud, enne kui aru sanud, mis mauline see nüüd oli. Maast tõustes jooksis tema kitsaga koju poole ja wandus. Kui peremees seda kuulis, jooksis ta kohe küsima: mis wiga, mis wiga? Karjane wastas kurja uimega: See must kurat pekis mind oma sarwedega. Möldri Hantsul sai ka hing täis ja ütles: Kui tema wana sarwik minu juure tuleks, küll mina temale annaksin! Ena kuradi! just ilmsi tuleb minu karjatse kallale! Rae põrgulist! Peale seda läinud Hants westki poole, et jälle tööle hakkata. Kui tema westki ette sai, istus ka üks sarwiline, 12 sarwega westki sawa peal kiifudes. Mölder pani seda imeks, mis niisugune loom siit tahab saada.

Kui ta ligemale sai, tuli wana pagan temale wasta ja küsis: Sina kutsusid mind täna, mis tööd sull mulle on anda? Hants ehmatas ära, mõtles tükki aega järele ja ütles: Tööd mull on küll, aga sina ei jõua kõik teha; waata seal on põllu peal kabe sülla kõrgune ja laiune kiwi, sellest ma tahtsin westki kiwi teha. Si, ütles wana pagan, sa lubasid mulle näitada. Seda ma sulle lubasin näitada ütles Hants, kuidas seda kiwi teha ja westkit tuule keeratakse. Nõnda walljuste rääkides wiinud Hants wana pagana wälja peale ja näitanud temale mis suguseks see kiwi tuleb teha—ise tulnud ära ja mõtlenud: nüüd saan temast lahti. Natukese aja pärast nähtud kiwi kallal palju põrgulisi, pisukest ja suuri; wana sarwik pole ise muud teinud, kui pealt waatanud, kui tõised ähkinud, ja tõisi tagasundinud. Mõne minutiga olnud tore westki kiwi walmis ja sarwiline tulnud Hantsule teadust tooma, et westki kiwi walmis on. Hantsuke olnud sellega rahul ja ütlenud: See on siis hea küll, aita mulle nüüd enne westkit tuule keerata, küll siis weeretame kiwi põllu pealt westki sisse. So—mene nüüd pane weel westkile purjed kaa peale, siis saad selle tööga tuttawaks ja wõid ammeti kätte õppida, hoja aga tiiwast kõwast kinni, muidu sa wõid weel enne surma kaela murda. Sai nüüd wana pagan westki tiiwade peale ja hoidis nõõrist kinni, siis lasi Hants westki

käima, wana pagan jäi kõie otsa kinni ja westi rabas teda mittu ford wastu maad. Suure walu pärast lasi tema kõie otsast lahti ja kufus weel kõrgelt maha, tõusis kiirest üles ja pani jooksu. Hants hüüdis temale järeke: Tule tagasi, tule tagasi. Wana põrguline ei waatanudki enam tagasi waid hüüdis weel: Ammet on selge, pole aega.

Sellest päewast jaadik ei julgenud ükski põrguline enam mõldri ega tema maja juure menna ja mõldri Hants ei wandunud ka enam ainust forda kurja, sest see tegi temale hirmu.

Kõwer nõid.

Uks mees wõttis metsa ääres palawa pääwaga kiirest loogu, sest suured pilwe tükkid jooksiwad taewa all ja tema kartis et wihm warsti saab tulema. Kui tema walmis oli saanud, ruttas ta kiireste koju poole, et wihma eest warjule saaks. Koju menues nägi tema metsa ääres puukännu peal maas üht meest, kes raskes unes magas. Tema ehk wõib märjaks saada, kui ma teda üles ei ärata, mõtles mees. Väks tema ligemalle ja ütles: „Kui sull mitte wee looma mundrit

ümber ei ole, siis tõuse üles". Mees ei kuulnud sellest midagi waid norstkas ikka edasi. Noormees ei jätnud aga teda sellega rahule waid hakkas tema käest kinni ja hüüdis walljumine. „Sõber, sina saad märjaks kui kala, kui sa mitte üles ei tõuse—waata suured pilwed tulewad ja toowad pallju wihma". Nagaja ehmatas ära, kratsis pead ja tõusis üles. Kui ta ümber waatas, nägi ta et suur wihma hoog oli tulemas; ta tänas noort meest selle hea teu eest ja oleks temale weel mõne koppikku raha annud, aga ei ütlenud mitte ligi olema, waid ütles: Rahju et minul midagi juures ei ole—aga ma tahan seda head tõisil wiisil sulle tasuda, et sina mulle nii sugust head oled teinud". Ma annan sulle head nõu, pia sina seda meeles, ära unusta mitte ära, siis saab sulle küll. Sind wiiakse paari aasta pärast soldatiks, kus sina ühest kohast tõise saad rändama. Wiimaks saad külma Soome ma nurka, kus sull igaw ja wilets saab olema. Kui sina siis omas ammetis igawust tunned, siis pane oma ligidal tähele üht kõwera kaste, mene tema juure ja kopputa kolm korda tema tüwi peale ja küsi: Kas kõwer on kodu? „siis wõid weel tänase teu eest palka saada. Minul on nüüd kiire, katsume wihma warju otsida, muidu saame mõlemad weel märjaks. Sumalaga! Nõnda lahkusiwad mõlemad. Kui noormees suure wihma kiirusega koju oli saanud, oli tema enamist

kõik ära unustanud, mis võeras magaja temale ütles; tema naeratas veel kord, kui selle peale mõtles ja nõnda oli kõik siis mööda.

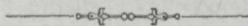
Paar aastat olivad sellest mööda läinud, noormees kutsuti liisku võtma; liisk langes tema peale ja ta sai ruttu kroonut teenima. Kuu aega oli tema selles teenistuses, rändas omas rügemendis ühest kohast teise ja nõnda läksivad mitmed aastad mööda. Üks kord rändas see rügement Soomemaale, kaugele külma poole serva, kus enam nõnda lahke elu ei olnud, kui enne. Seal tuli temal mittu kord oma armas kodumaa meele, kus tema lapse põlves oli üles kasvanud ja kus kõik tema omaised ja tuttavad paergus veel ka elavad.

Ühel päeval oli tema jälle seatud wahi peal, kus temal aeg oopis igawaks läks, tema mõtles oma mööda läinud aja peale ja ka oma kroonu teenistuse peale, kus tema ehk veel kaua aega saab omastest kaugel olema. Kui ta nõnda kurwas mõttetes seisis, tõstis ta kogematta omad silmad üles, keeras nattukene kõrvale ja nägi üht kõweraks kaswanud kaske seal kaswama. Just kui wälgust löödud, tuliwad nüüd temale kõik need noore põlwe asjad meele: ta mõtles ka selle peale, kuidas tema oma isa majas elas-ja-sellega tuli temale ka see heina tegemine, loowõtmine ja kange wihma sadu meele, kus ta üht wanameest

metfa ääres kännu peal magama nägi, kes temale sellest kõwerast kasest rääkis. Kas ma just selle kase juure pian menema ja koputama—mis kaju mull sest saab olema—olgu peale, siin keegi ommetegi ei näe kui ma lähen ja suur nõidus see ka ei saa olema, kui ma seda teen?—keegi ei saa pärast ka selle üle naerma, sest seda ei tea keegi—ütles tema. Wiimaks wöttis tema südame rindu, läks tasakeste kase ligemale ja waatas esite ümber ringi, et keegi ei näaks, siis weel kase peale terawaste, ehk kas midagi iseäranist seal näha ei oleks. Siis wöttis weel julgust juure ja koputas kolm korda wasta kase tüwi, sest magaja mees käs kis teda kolm korda kopputada, ütles tasakeste weel sõnad jenna juure: „Kas kõwer on kodu?“ Wastust aga ei olnud midagi kuulda, ei puust ega maast.

Mees tunneb aga oma meelt julgemaks saama ja teeb niisamati weel üks kord, aga pallju waljumine. Kase sees tõusis kohinad ja mees seis kis korraga tema ees—aga just see sama mees, keda tema mitme aasta eest magamast üles äratanud. Noh, minu sõber, ütles tema lahke ja sõbraliku häälega. See on wäga hea, et sina minu soowimist ja lubatust meeles pidasid, nüüd wõin ma sulle sinu hea teu tasuda, muidu oleks see tasumata jäänud ja mulle oleks sellest kahju olnud. Tapsed! hüüdis tema nüüd kase sisse, „kes teie seast wõib kõige ruttem olla?“ „Mina,“ kostis üks pisukene

temale vastu, ma wõin linnu kõrgusel käija. Wäga hea, ütles kõwer mees, kes wõib veel kärmem olla? „Mina,“ kostis üks tõine, „ma wõin tuule kiirusel teha.“ „Saame siis näha, ütles mees, ehk wõib keegi veel kiirem olla.“ „Mina,“ ütles kalmas, peenikese häälega, ma wõin nii ruttu kõik teha, kui inimene mõtleb. „See on hea, ütles wanamees, too see kulla kot sealt ära.“ Warsti oli ka raha kot seal, kus pool hobuse koorma kuld ja hõbe raha sees oliwad. Selle raha kotti andis tema uüüd kroonu mehele, wõttis ühe kääga tema kübarast kinni ja ütles seal juures: „Mees kübarast koju, omakeste juure, kõige oma kingiga.“ Ei tuurinud kaua aega, kui juba sõjamees ennast leidis kodu olema, omakste seas, mis temale just kui une nägu näitas olema. Tema ei saanud esite arugi, et see tõsi oli, aga pikkema aea järele selgisiwad tema silmad ja kartus kahanes tema südamest, sest tema kartis enne, et keegi teda ehk saab taga otsima, aga kui tema selle peale mõtles, mis nõid ütles: „Mees kübarast“ siis jäi tema julgemaks, sest tema nägi et kübar oli fenna jäänud ja tema aga pallja rahaga koju jõudnud. Tema elas kaua aega veel oma lastega ja kõik läks temale õnnelikult. Wiimaks ütles tema veel: Ega see raha kurjast, ega se töö kurjast waimust ei wõinud olla, muudu ei oleks ei minul ega sellel rahal õnne olnud.

Tammiku Tõnu.

Taara tammiku ääres elas üks rikas talupoeg, keda Tammiku Tõnuks kutsuti. Temal oliwad kaks poega. Noorem wend tahtis wanema ette menna ja naist wõtta. Wanem wend aga sai tighedaks, meelitas ka tõi ed kõif oma poole ja siis keelasiwad teda naist wõtmast. Kui noorem wend sellest ei hoolinud, siis wandusiwad teda kurjale. Noorem ei hoolinud ikka sellest midagi, läks kosja, piisut aja pärast oliwad pulmad ja pidu hakkas peale. Noor paar tuli laulatusest, juba jooksewad hundid kahel pool ja tahtsiwad neid murda. Kui nemad waewalt koju saiwad ja istusiwad pidulikelega lauda, siis istusiwad tosin kuratid ahju otša peal, kes pulmaliste praed ahjust oliwad ära jõõnud, muud kui kondid järele jätnud—ja keegi ei teadnud neid sealt ülewelt waadata. Kui aga kõif juba lauas istusiwad, lõi peigmees oma silmad üles poole ja nägi neid pergelid ahju otša peal ja näitis jenna poole. Kui kujukad waimud seda nägiwad, wiskasiwad nemad peigmehele leiwa astjaga pähe, et see maha langes ja—suri. Tema rinnust lendis üks pisukene linnukene, keda kurj waim kiini wõttis ja karbikese jisse pani. Kui tõine wend seda nägi, läks tema neid taga ajama ja sai

selle karbi kandja kuradi jõe ääres kätte; siis wõttis ta suure keppi kätte, tegi risti selle peale ja tahtis teda wemmeldama hakkata. Kurat palus andeks, lubas temale head teha, kui teda üle jõe aitaks; ükspäine wõiks tema küll menna, aga karbiga ei pääse tema mitte. Kui wend seda kuulis, wõttis tema kuramuse kahlast kinni ja wiskas jõkke; siis wõttis karbikese oma kaasa ja tõi koju. Kodu tegi tema karbikese lahti ja lind lendas jälle furnud wenna rindu tagasi, mis läbi wend jälle elule tõusis. Pulma pidu hakkas jälle uueste peale, kõik läks noorel paaril ka heaste pärast forda, aga Tammiku jões ei tohtinud sest pääwast saadik keegi enam ujuda, sest karbi kurat oli senna äraupunud ja mi:med peale selle weel upputanud, kes sellest jub:umisest mi:dagi ei teadnud.

Tõnu rääkis onule — ja onu jälle minule.

Дозволено Цензурою Дерить, 23 Апрель 1891 г.

Типо-Литогр. насл. А. Григорьева въ Нарвѣ.

Siind 15 fop.

